

1. Алефиренко Н. Ф. Язык, познание и культура: когнитивно-семиологическая синергетика слова / Н. Ф. Алефиренко. – Волгоград : Перемена, 2006. – 227 с.
2. Аристова В. М. Англо-русские языковые контакты (англицизмы в русском языке) / В. М. Аристова. – Л. : ЛГУ, 1978. – 211 с.
3. Банщикова М. А. Об англоязычном заимствовании как языковом феномене (на примере англоязычного профессионального жаргона в немецком рекламном медиадискурсе) / М. А. Банщикова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2013. – №11 (29). – С. 14 - 20.
4. Володарская Э. Ф. Заимствование как универсальное лингвистическое явление / Э. Ф. Володарская // Вопросы филологии. – 2010. – № 1(7). – С. 25 - 29.
5. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград, 2002. – 477 с.
6. Касьянова Л. Ю. Заимствование концептов как релевантный фактор обновления концептосферы языка / Л. Ю. Касьянова // Вестник ТГУ. – 2008. – №6 (62). – С. 175 - 180.

УДК: 81'367.622'373.46:61

Бицко Н.І.

**Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці
ІМЕННИКИ-ЮКСТАПОЗИТИ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ**

У статті автор аналізує специфічні ознаки медичних термінів-юкстапозитів, що дозволяє виокремити їх статус у національних медичних терміносистемах. Зібраний матеріал поглиблює теоретичні засади сучасного термінотворення, розширює уявлення про способи формування медичних термінів, сприяє уявленню лінгвістичного трактування поняття «юкстапозит» та розмежуванню одиниць суміжних мовних рівнів – лексичного і синтаксичного. Отримані результати висвітлюють специфіку формування зазначеної терміносистеми та лінгвістичні особливості її тематичних груп, окреслюють лексичний фаховий дискурс з позиції сучасної когнітології, лінгводидактики та перекладознавства, з метою удосконалення напрямків щодо визначення основних проблематичних питань щодо окреслення та уніфікації фахової мови в аспекті вивчення специфіки становлення сучасних терміносистем.

Ключові слова: *медична терміносистема, іменник-юкстапозит, фахова мова, назви хвороб, лексико-семантичний аналіз, кількісно-якісний аналіз.*

The author analyzes the specific features of medical terms-juxtaposites, which allows distinguishing their status in national medical term system. The collected material deepens the theoretical foundations of modern term formation, expands the understanding of ways of forming medical terms, and promotes the expression of linguistic interpretation of the concept of «juxtaposite» and the separation of units of adjacent language levels - lexical and syntactic. The obtained results show the specifics of the formation of such terminology and linguistic features of its thematic groups, outline the lexical professional discourse from the standpoint of modern cognitive science, linguistics and translation, with the aim of improving the directions for determining the main problematic issues.

Key words: *medical term system, noun-juxtaposite, professional language, disease names, lexical-semantic analysis, quantitative-qualitative analysis.*

В статье автор анализирует специфические признаки медицинских терминов-юкстапозитивов, что позволяет определить их статус в национальных медицинских терминотворчествах. Отобранный материал углубляет теоретические основы современного терминотворчества, расширяет представление о способах

формирования медицинских терминов, способствует выразительности лингвистической трактовки термина «юкстапозит» и разграничению единиц смежных языковых уровней – лексического и синтаксического. Полученные результаты освещают специфику формирования вышеупомянутой терминосистемы и лингвистические особенности её тематических групп, подчёркивают лексический профессиональный дискурс с позиции современной когнитологии, лингводидактики и переводоведения, с целью усовершенствования направлений относительно определения основных проблемных вопросов, описания и унификации профессионального языка в аспекте изучения специфики формирования современных терминосистем.

***Ключевые слова:** медицинская терминосистема, имя существительное-юкстапозит, профессиональная лексика, названия болезней, лексико-семантический анализ, количественно-качественный анализ.*

Проблема. Медична терміносистема є результатом багатоетапного еволюціонування, особливо в наш час, коли з кожним рівнем зростає ступінь впорядкованості термінологічного матеріалу. Зростання інтересу науковців різних галузей до термінології пояснюється швидким розвитком науки й техніки, що приводить до виникнення великої кількості понять, які потребують чіткого формулювання та закріплення. Через відсутність раціональної і чіткої організації термінології як певної системи у лексикології постійно існує проблема її впорядкування. Із цього постають труднощі, пов'язані зі стандартизацією лексичного матеріалу, який є знаряддям наукової думки. Останні дослідження і публікації: Дослідженню медичних терміносистем приділяють дедалі більше уваги, що зумовлюється тією роллю, яку вона відіграє у мовній діяльності. Останні дослідження свідчать, що сфера медичної термінологія належить до найбільш інтенсивно прогресуючих частин словникового складу мови, адже зумовлюється насамперед стрімким розвитком медицини та міжнародною науковою інтеграцією, особливо у сучасній сфері знань різних галузей медицини: Пономаренко С. «Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія» [8]; Томіленко Л. М. «Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови» [16]; Радомська Л. А. «Складні утворення із запозиченим препозитивним компонентом» [10]; Сидні І. Лендау. «Словники: мистецтво та ремесло лексикографії» [12]; Суперанская А.В. «Общая терминология: Терминологическая деятельность» [14]; Боцман А.В. «Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англійських інструкцій до вживання лікарських препаратів)» [4]; Вострова С.В. «Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англійського медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу)» [5]; Зубова Л.Ю. «К вопросу об особенностях и трудностях перевода английских медицинских понятий» [6]; Самойлов Д.В. «О переводе медицинского текста [11]; Соколов В.В. «Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії» [13]; Косенко А.В. «Основные характеристики английской медицинской терминологии» [7] та ін. Отже, основними сучасними перспективними лінгвістичними напрямками дослідження терміносистем є наступні науково-лінгвістичні завдання: вивчити домінуючі способи термінотворення, охарактеризувати продуктивні структури та семантичні особливості досліджуваних термінологічних одиниць, простежити термінологічну насиченість та когнітивну

цінність, а також коректно ідентифікувати вмотивованість їх номінацій. Категорії й поняття будь-якої сфери знання виступають результатом осмислення та узагальнення явищ, фактів, процесів, які досліджує певна галузь науки, і закріплюються у відповідній термінології.

Основний матеріал. Зупинимося докладніше на розгалуженості використання медичних іменників-юкстапозитів на матеріалі досліджень Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. Третя книга «Динаміка лексико-семантичного складу Словника української мови у двадцяти томах» третього тому «Тлумачна лексикографія» п'ятитомної монографії «Лінгвістичноінформаційні студії» містить аналіз активних процесів розвитку лексичного складу української мови з 80-х років ХХ ст. до сьогодення: загальноповсякденної, біблічної й термінологічної лексики, представленої у тлумачних словниках української мови в 11-ти й 20-ти томах (СУМ-11 і СУМ-20) [9]. Термін «юкстапозит» походить від латинського прислівника «juxta» (біля, поряд, коло, пліч-о-пліч, впритул, безпосередньо після т.і.) та латинського іменника «positio, onis f» (встановлення, положення); в англійській мові juxtaposite – «кількоасновне складне слово, що утворюється шляхом складання слів або слівформ», «словоскладання». [8, с. 299]. Вперше термін «юкстапозит» увів А. О. Білецький [1, 2, 3], але у вивченні складних слів українська дериватологія має давню традицію. У своїх працях лінгвісти по-різному трактували складні слова, обґрунтовували думки щодо статусу, способу творення, семантики та інших їхніх особливостей. Загалом в українському мовознавстві склалося декілька підходів до витлумачення складних іменників, утворених словоскладанням. Нині дослідження юкстапозитів проводиться лише в певних аспектах. І це зрозуміло, адже в реєстрі Словника української мови (СУМ) в 20-ти томах нараховується понад 13,5 тисяч (близько 10% від усіх слів) термінологічних одиниць. За кількісно-якісними підрахунками найширшими в Словнику української мови є такі терміносистеми: історія (≈ 7% від усіх термінів), медицина (≈ 4,67%), анатомія (≈ 1,6 %), лінгвістика (≈ 3%), фізика (≈ 2, 44%), сільське господарство (≈ 3, 44%)» [15]. В свою чергу, у межах кожної терміносистеми вчені-лінгвісти виділяють значну кількість тематичних груп (близько десяти). У медичній термінології виокремлюють наступні номінаційні групи: назви хвороб (авітаміноз, гінекофобія, гідрофобія, бронхіт, гастрит, карцинома); назви методів лікування хворих (аденектомія, гідротерапія, флебектазія, флеболітіаз); найменування фахівців медичної галузі (гідропат, гінеколог, невропатолог, офтальмолог); назви медичних інструментів, приладів (ендоскоп, катетер, флеботом, стетограф); назви розділів медицини (нозологія, остеологія, невропатологія, неврологія, етіологія); назви методів обстеження хворих (ендоскопія, отоскопія, перкусія, рентгенокімографія, флебектазія). [23, с. 51-52]. Найбільшу групу складають клінічні терміни-юкстапозити, утворені на базі дублетів та греко-латинських терміноелементів. Дублет – грецька назва препозитивного компонента у терміні-юкстапозиті: (glossa, основа gloss – язик; gyne, основа gynaec – жінка; mastos, основа mast – молочна залоза; histos, основа hist – тканина; stoma, основа stomat – ротова порожнина і т.д.). Наприклад: glossa, gloss – дублет; spasmus – терміноелемент; glossospasmus – клінічний термін – гльососпазм «судома язика»; gyne, gynaec – дублет; logus – фахівець; gynaecologus – клінічний термін «гінеколог». У Словнику української мови зафіксовано композити з такими поширеними препозитивними компонентами: бронхо- – позначає поняття, що пов'язані із захворюваннями, дослідженням та лікуванням

бронхів (бронхоаденіт, бронхограма, бронхопневмонія); вазо- – вживається для позначення понять, пов'язаних із кровоносними судинами (вазографія, вазодилатин, вазоконстриктин); гастро- – перша частина складних термінів, що стосуються хвороб шлунка та їх лікування (гастрографія, гастроентерит, гастроентероколіт); гемо- – частина слова, що означає «кров»; поширена в складі найменувань, які пов'язані з нею (гемодіаліз, гемосорбція, гемостаз); енд- – перша частина складних слів, що означає «внутрішній»; уживається на позначення медичних і біологічних терміноодниць (ендогенота, ендомітоз, ендоплазма); імуно- – компонент складних термінів, що стосуються імунітету (імунодепресія, імунодефіцит, імуноморфологія); кардіо- – перша частина складних слів, що означають «серце, кардіологія» (кардіовален, кардіодистрофія, кардіомегалія); остео- – уживається на позначення термінів, що пов'язані з кістками (остеодисплазія, остеодистрофія, остеосинтез); стрепто- – вживається на позначення хвороб, спричинених стрептококом; найменування із зазначеним складником поширені й у ветеринарії (стрептодермія, стрептокарроз, стрептококоз); уретеро- – уживається на позначення термінів, пов'язаних із сечоводом (уретерографія, уретероектомія, уретеропатія). Спостерегаємо також значну частину термінів-юкстапозитів, де у ролі постпозитивного компоненту виступають наступні сталі кінцеві греко-латинські терміноелементи: -пластика – хірургічний метод відновлення певних частин тіла або органів (абдомінопластика, аортопластика, артропластика); -терапія – спосіб, метод лікування на основі того, що назване першою частиною (аерозольтерапія, альготерапія, ампелотерапія); -фобія – захворювання, пов'язані зі страхом перед тим, що назване першою частиною (кардіофобія, клаустрофобія, таласофобія) [15].

Висновки. Юкстапозити – особлива лексична одиниця, що ґрунтується на різних типах семантичних відношень між нерівноправними композитами та рівноправними композитами за змістом та значенням, а також яка має формально-структурні і функціональні характеристики. Аналіз іменників-юкстапозитів української термінології має важливе значення для з'ясування їхніх структурно-семантичних та функціональних особливостей. Отже, терміни-юкстапозити у терміносистемах є смисловим ядром фахової мови і передають основну змістовну інформацію.

Перспектива. В умовах “термінологічного потопу” перед фахівцями постає серйозна проблема впорядкування всього масиву термінології. І в цьому випадку на перший план висувається такий важливий аспект, як нормативність. Активне творення іменників-юкстапозитів у сучасній українській літературній мові зумовлює потребу подальшого дослідження особливостей формування семантики і принципів побудови складних слів. Перспективним напрямком вважаємо вивчення функціонально-стилістичних параметрів загальноживаних іменників-юкстапозитів, а також поглиблення теорії освоєння запозичених компонентів у структурі складних іменників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белецкий А. А. Отношения компонентов языка / А. А. Белецкий // Структурная и математическая лингвистика. – К., 1977. – Вып. 5. – С.3–9.
2. Белецкий А. А. Семантические корреляции (опыт суммарного обзора на материале лексики современного русского языка) / А. А. Белецкий // Математическая лингвистика. – К., 1973. – Вып. 1. – С. 5 – 13.
3. Белецкий А. А. Система и несистема в естественном языке / А. А. Белецкий // Структурная и математическая лингвистика. – К., 1974. – Вып. 2. – С. 20 – 31.

4. Боцман А.В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англomовних інструкцій до вживання лікарських препаратів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / А.В. Боцман. – К., 2006. – 20 с.
5. Вострова С.В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англomовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / С.В. Вострова. – К., 2003. – 20 с.
6. Зубова Л.Ю. К вопросу об особенностях и трудностях перевода английских медицинских сокращений / Л.Ю. Зубова // Вестник ВГУ. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2005. – No 2.
7. Косенко А. В. Основные характеристики английской медицинской терминологии 2002. – 564 с..
8. Пономаренко С. Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія : навчальний посібник / С. Пономаренко ; відп. ред. О. В. Крутоголова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 300 с. – С. 299.
9. Праці Українського мовно-інформаційного фонду НАН України : у 5 т. Т. 3 : Тлумачна лексикографія. Кн. 3: Динаміка лексико-семантичного складу Словника української мови у двадцяти томах / В. А. Широков та ін. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2018. – 230 с.
10. Радомська Л. А. Складні утворення із запозиченим препозитивним компонентом/ Л. А. Радомська // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Філологічні науки : зб. наук.статей / [гол. ред. В. А. Зарва]. – Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2014. –Вип. IV. – 360 с. – С. 165.
11. Самойлов Д.В. О переводе медицинского текста / Д.В. Самойлов. – М. : ИД «Практика», 2006. – 148 с.
12. Сидні І. Лендау. Словники: мистецтво та ремесло лексикографії / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2012. – 480 с.
13. Соколов В.В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії / В.В. Соколов // Функціональна лінгвістика. – 2011. – Т. 2. – No 2. – С. 198–200.
14. Суперанская А. В. Общая терминология: Терминологическая деятельность / Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. – [3-е изд.]. – М.: URSS, 2008. – 288 с.
15. Тлумачний Словник української мови у 20-ти томах <http://corp.ulif.org.ua/xdictua/>
16. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія] / Л. М. Томіленко. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. – 160 с.

УДК 613.495:614.252

Біловол А.М., Берегова А.А., Ткаченко С.Г.

Харківський національний медичний університет

КАДРОВІ Й НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В КОСМЕТОЛОГІЇ

Професійна підготовка косметологічних кадрів, знання і дотримання нормативно-правової бази є актуальним завданням сьогодення. Послуги з медичної косметології, що впливають на весь організм або порушують цілісність шкіри, мають право надавати тільки лікарі з відповідною спеціальною освітою. Тому розвиток медичної косметології і естетичної медицини неможливий без дотримання регламентуючих правил, наявності компетентних і кваліфікованих кадрів і постійно діючої системи їх підготовки та перепідготовки.

Ключові слова: *Косметології, кваліфіковані кадри, лікарі, нормативно-правова база, професійна підготовка.*

Professional training of cosmetology personnel, knowledge and compliance with the regulatory framework is an urgent task today. Medical cosmetology services that affect the whole body or violate the integrity of the skin are entitled to be provided only by doctors with the appropriate special education. Therefore, the development of medical cosmetology and aesthetic medicine is impossible without observing the regulatory rules,